

מי שבר באימון למדינת ישראל

מאת נחום לאם

ליעור שטיינמן, מחשובי הסופרים הותיקים בישראל כתב: "מיהו יהודי? מי שאינו שואל: 'מיהו יהודי?', עצם הצגת השאלה הזאת בימינו היא תופעה מדאגה, שכן פירושו של דבר שמהות זהותנו, היהדות שבנו, הפכה לבעיה, ושהרצף וההמשכיות של העם היהודי העמדה בסימן שאלה. נושא זה כבר הכה גלים עכורים במדינת ישראל כמעט מראשית ייסודה ועתה חזר לעמוד בראש מעייניו של הציבור ולעורר מחלוקת ציבורית הן בישראל והן בגולה.

הבעיה אינה נוגעת לשאלת האזרחות הישראלית. בתור יחידה פוליטית המדינה מורכבת מקבוצות אתניות, גזעיות ודתיות שונות. גם בישראל הקדומה נחשב גר תושב לאזרח. הבעיה האמיתית נוגעת ללאומיות היהודית. במקרה זה ההלכה פוסקת בבחירות רבה: יהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה (ללא כל התחשבות בהצהרותיו ובהתנהגותו) או מי שהתגייר כיאות. (תהליך הגיור חייב להתבצע באורח מסוים ועל הגר לקבל על עצמו עול תורה ומצוות) מסורת היהדות אינה מכירה בשום אמת-מידה אחרת המאפשרת השתייכות לעם היהודי. לכן כל החלטה המחקבלת במדינת ישראל בשאלת הלאומיות היהודית (בניגוד לאזרחות ישראלית) נוגעת ישירות ליהדות העולם וחשובה לעשרה מליון היהודים שבגולה בדיוק כשם שהיא חשובה לשני המליונים שבישראל.

לאחרונה, כפרשת שליט, החליט בית הדין הגבוה לצדק להתכנס לקרי-טורין המסורתי הקובע מיהו יהודי. מעוט של ארבעה שופטים אשרו מחדש את אמת המידה ההלכתית וקבעו שאין להפריד בין דת ולאום ושיהיה חייב לספק את שתי ההגדרות ולא הוא איננו יהודי. רוב של חמשה שופטים קבע להפריד בין דת ולאום ולהתיר לאדם להכנס ללאום היהודי בעזרת הצהרה בלבד גם אם הדת היהודית אינה רואה בו יהודי. הם העדיפו את אמת המידה הסובייקטיבית (האם הוא אוהב את מדינת ישראל? האם הקריב קרבנות למען העם היהודי?) על החוק ההלכתי האובייקטיבי (אם יהודיה או גיור).

אותו רוב הצביע על מקרים אבסורדיים מסוימים שהיו עשויים לקרות אלו פסק הדין היה נקבע ע"י הקריטריון ההלכתי, כפי שרצה המעוט. לדוגמא, בן לאם יהודיה המצטרף לפאתח והוא אויב מדינת ישראל נחשב ליהודי, בעוד בניהם של אם לא יהודיה וקצין יהודי בחיל הים אשר גטל חלק בחייה של מדינת ישראל והקריב קרבנות למענה נחשבים ללא יהודים. השופט משה זילברג אשר גילה את דעתו המעמיקה כאחד מהשופטים שהיו במעוט, (דבריו פורסמו במלואם ב"פנים אל פנים", 558) השיב, שאותו יהודי שהצטרף לפאתח הינו יהודי מרושע וראוי לגנאי בעוד בניו של העוֹתָר במקרה הנוכחי יכולים להיות גוים נפלאים ונאצלים, אך היהדות כפי שהיא הגדיר זאת, איננה תואר דוקטור-של-כבוד המוענק בזכות הישגים ומעשים מצויינים.

יש להוסיף שכל חוק מכיל מטבעו מקרים יוצאי דופן. ניתן להפוך את החוק הצודק וההוגן ביותר לחוקא ואיטלולא בעזרת מקרים יוצאים מן הכלל מסוימים, אך עלינו להבין שאותם מקרים נדירים הם המחיר שאנו משלמים עבור טובת הכלל הנעלה יותר. האלטרנטיבה היחידה היא לבטל את החוק בכלל.

יתר על כן, אמת המידה ההלכתית, בשל היותה אובייקטיבית, הינה הוגנת יותר מכל קריטריון סובייקטיבי שעל פיו נדרשו השופטים לבדוק באיזו מידה אדם קשר את חייו ונפשו עם מדינת ישראל. הקריטריון האובייקטיבי ברור וגלוי לעין בעוד זה הסובייקטיבי — השתייכות ללאום היהודי על בסיס של כוונה ונכונות לקחת חלק בחיי הארץ הוא תופעה שעשויה לסלול את הדרך למעין אנקוויזיציה מודרנית.

אך ידו של הרוב היתה על העליונה ואת ההגדרה ההלכתית זנחו לאנחות. כתב ה"ניו יורק טיימס" הביא בעתונו דברים שאמרתיו לו על פסק-הדין, הדומה

דתיים וחילוניים

במקרה יאמרו של ר' אהרן הלוי יצא על ההבדל בין דתיים לחילוניים שלא נמצא עצירים דתיים ולא חילוניים חריגים. אף עושים מע' זו דפוק אחרים. ראיתי את הדבר ידע עניי. מכשירי אהיה. ברחוב בו אני גר נמצאים מוס' דות דתיים לנוער מחולל ונוכחתי בהבדל בין נוער דתי לחילוני שהוא רחוק כרחוק מזרח ממערב. אפשר להכיר צעיר או צעירה דתית כבר מרחוק מלבד הכיפה שהוא נושא. יש לו תכשיטים חריגים לשרור בין בני אדם לחברו בין כאשר מתאספים ללבוש או ללחוש. הם עושים זאת בשקט ובנימוס, ורק במוצ"ש נק' לעתה במקרה למקום בו נאספים ה' חילוניים מחולל והיו התפרעויות וכל מיני מעשים מגונים.

אנחנו לא משתדלים להסביר די יאחרים שההתקפות על הדתיים היא ללא סיבה.

שמואל אריה בריק ירושלים

שעורי תורה שמחתי בקראי את המדענות שכתב הרב הראשי לחל אביב יפו רבי עובדיה יוסף שליט"א ילמד שעורי תורה בכל יום בבית-כנס' אחר. הרב הראשי של עיר גדולה כמו חל אביב שכל מילי דמתא עליה רמאי ועמוס בטירות גדולות מקדיש את זמנו ו' כמו להרביץ תורה. ישר כוחו וחילו לאורייתא' עשה כמעשי רבי חייא ורבי הונא.

משה רוזנברג חל אביב

למה יאמרו הגוים? קראתי ב"הצופה" מיום ג' אדר ב' על המאבק של יהדות דרום אפריקה

אדר ב'

קה בקשר לבחירות קנערכות בצד נה זו בחג הפסח היהודי. בצדק דורשים ראשי המדינה הכ' רה למדינת ישראל כמדינת כל ה' יהודים ולבס' רחב עד כדי כך שהם מוכנים להכליל במושג "יהודי" גם אלמנטים מסיפקים מבחינה הלכתית. לא נעמוד יותר על נקודה זו שמצ' את "קצת" תקון בתקון החוק עקב השערוריה סביב השאלה. מיהו יהודי? ברם לא נוכל להתעלם מסענות סיעות דתיות באופוזיציה על ההגדרה של "גיור". בטוחני כי גם המסתיר גים לא היו נוהגים אחרת ממה שנהי' גו ציני המסתדרל אילו היו בקו' אליציה. ברם לא היה ברצוננו ל' הסוף להוגים ההרדניים אלא דוקא ל' חילוניים הסוברים שהם לאומיים יר' תר מאשר הבריתם.

על כן כל אלה שבחיייהם הם חלוי' גיים אני פונה: מתפקידנו העיקרי במדינה להיות דוגמה קודם כל ל' יהודי העולם. על ידי ב'סס מדינה יהודית על ב'סס יהודי מקורי ולא "מחוקק" כאשר כל תקון מוכיח כי אלו קדושה יתרה בדת. רק כאשר גר' כיה כי התורה וכל חוקותיה כולל תושבעים הם קדושים כאשר הם אלוקים או נצליח בדרכנו. וכאשר ניתן את "השק" הדרוש לאחינו בגולה כאשר יכולים להוכיח כי אמ' גם אינם יכולים להיות יותר בין הגוים מטעמים רוחניים לא ידברו שונאינו כבר על "דו נאמנות" אלא יבינו וירשו ברצות ה' לצאת לכל הרוצה לבוא הצה' ונהיה גם אלו לגוים.

רפאל יצחק א. דנגה

הצפה

הרב פרופ' נחום לאם: מראשי הרוויזיוניזם ואחד הדוכרים העיקריים של הרבנות האורתודוקסית באמריקה. רב "המרכז היהודי" (רוואיש פנסינג) במנהאטן, ניו-יורק. סופר והוגה-דעות ופרופסור ב"ישיבה אוניברסיטה". דבריו בשאלת "מיהו יהודי?" משקפים נאמנה את הלך-הרוח בקרב חלק ניכר של היהדות האורתודוקסית באמריקה.

למי שנשאל "מיהו יהודי" ותשובתו היתה מעין משיכת כתף יהודית האומרת "ומי איננו יהודי", ביתר הומור ואולי אף ביתר חריפות נתגסחו הדברים בכותרת של אחד השבועונים היהודים-אמריקניים לאמור: "You don't have to be a Jew to be a Jew". אינך צריך להיות יהודי, כדי להיות יהודי. לא עבר אלא זמן קצר מפרסום פסק-הדין של בית המשפט העליון והכנסת בטלה את החלטת בית הדין ואשרה מחדש את השקפת ההלכה בקביעת יהדותו של אדם.

שמעו טענות רבות בישראל שההצבעה שנערכה בכנסת בשאלה זאת יצ' שקפה אלא את כניעת הרוב לחצים הפוליטיים שהפעילו המפלגות הדתיות על מנת למנוע פגיעה בקואליציה השומרת על יציבותה של הממשלה. אינני מאמין שזוהי האמת כלה או אפילו חלקה של האמת. מספר אנשים חילוניים בממשלה אמרו לי בכנות שיותר נוח להם להאשים את המפלגות הדתיות בהפעלת לחצים פוליטיים, אך גם אם לא היו קיימות מפלגות דתיות היה עליהם להצביע ע"פ הוראת מצפונם, ולפיכך למרות חילוניותם הם סבורים שהמדינה זקקה לאיזה שהוא רצף היסטורי ורוחני אותו מסוגלת לספק אך ורק המסורת היהודית וההלכה בשאלה בסיסית ועקרונית כל כך. נסיוני האישי הוכיח לי, שאכן אלה הם פני הדברים. בסמינר איתאולוגי בן חמישה ימים שנערך ע"י ארגון הסטודנטים היהודיים העולמי ליד הלסינקי בפינלנד, הצהיר מר אורי אבנרי שהוא אחד המתנגדים הקולניים ביותר של השקפת ההלכה, (ושניתן להגדירו כמורגורף הבלתי רשמי של ישראל) לפני הסטודנטים שנכחו במקום שיש להפריד בין ישראליות ויהדות. הוא טען שהיחס בין יהדות הגולה ואורחי ישראל אינו עמוק לגרמני. לאחר ההצהרות הללו הוא סולק מן הבמה והתגובות נגדו היו חריפות במיוחד בעיקר מצד הסטודנטים החילוניים, אשר הוכיחו בכך שבשאלות מפתח מסוימות אין בכונתם לנטוש את המסורת.

דוע אני עוסק בפרשה זאת היום לאחר שהכנסת אשרה את הקריטריון ההלכתי והבעיה באה על פתרונה? משום שהבעיה לא נפתרה, לכל היותר הושחתה. ראשית כל, החלטה מעין זו של בית הדין מהווה סמפטום רצ'י של נגע לאומי שאין להתעלם ממנו; היא כעלת כח מוסרי שיש להרהר בו. שנית, קואליציות משתנות, יחסים פוליטיים משתנים, רעיונות חדשים צפים ועוליק' וכןנסת חדשה עשויה לקבל את אשר פסק בית הדין. שלישית, לכל הדעות הבעיה וודאי תתעורר מחדש בעתיד הקרוב ביותר.

הנוסח המקורי שהוצע להצבעת הכנסת אמר, שיהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה או מי שהתגייר בהתאם לחוקי התורה. בקריאה הסופית שקבלה את אשור' הכנסת השמטו המילים האחרונות. נאמר יהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה או התגייר, מבלי להזכיר את התלות החוקית בדיני התורה. פירושו של דבר שישראל תעמוד בפני הבעיה של הכרה בגיור הרפורמי כחוקי. מיותר לציין שאנו רואים את הדברים אחרת. ההלכה קובעת שהגיור הרפורמי חסר כל ערך

כשם שרש"י נסח זאת בפתח פרשנותו לספר בראשית: "מה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל, לטעים אתם שכבשתם ארצות שבעת גויים, הם אומרים כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

איננו יכולים להיות בררנים, לקבל את הברית למטרות פוליטיות בלבד ולהתכחש אליה בשאלות אחרות. אל לנו לשכוח שלולא נשמר הקשר ההדוק בין הדת והלאום בעבר, לא היתה קיימת היום מדינת ישראל לא קצינו חיל ים ישראלי, אף לא בית דין גבוה לצדק לישראל.

והי הסיבה שאנו, כיהודים דתיים, מוצאים לנכון להגיב בנושא זה בצורה חריפה כל כך. מדינת ישראל יקרה לנו מדי, לכן לא נוכל להסכים ללא כל מחאה להחלטה המצערת שעשויה רק להחמיר את הפירוד העמוק הקיים בחברה הישראלית (החמרה שאנו כבר עדים לה). החלטה זאת מאיימת לנתק את ישראל מחלק גדול מיהודי הגולה הרבים במספרם לפחות פי חמשה מן היהודים החיים במדינת ישראל.

אנו, היהודים הדתיים בתוך ישראל ומחוצה לה, נמשיך להשתמש בקריטריון ההלכתי בלבד גם אם כל בית-דין גבוה לצדק יפסוק אחרת. עצבנו ד"ה אינו נתון למרותו של רוב מתנגד.

אחד מגדולי המנהיגים הנסידים בימינו הצביע על החוק התלמודי האומר: "יחיד ורבים הלכה כרבים". מדוע, הוא שואל, לא נוסח החוק באופן תמציתי יותר כלומר "הלכה כרבים", לשם מה הוסיפו את שתי המילים "יחיד ורבים". תשובתו היתה שהמילה "יחיד" מתייחסת לאלוהים האחד והיחיד אשר ברא את היקום. מתי נאמר "הלכה כרבים"? רק כאשר נוכל לומר "יחיד ורבים". כלומר כאשר הרוב מבטא את רצונו של האחד, את האמת של אלוהים. בכל מקום אחר האמת גוברת אפילו כנגד הרוב.

זוהי גישה עקרונית ונכונה ואין זה גורע מן האמת היסודית שבה, אם נגלה שמחברה של פרשנות זו הוא הרבי מסאטמר.

לכן גם אם הכנסת לא היתה מבטלת את החלטת בית הדין לא היה לכך כל משמעות בחיי היום שלנו. היהודים הדתיים ימשיכו להכיר בהשתייכותו של אדם לעם היהודי אך ורק עפ"י מושגי ההלכה.

חינו לא יכתבו ע"י החלטתם של אלה שהעולם חושב אותם לשופטי בית הדין לצדק של ישראל אלא ע"י האחד שעם ישראל רואה בו את השופט העליון של העולם.

היות ונושאים אלה כה קרובים ללבנו משקיעים בהם רבים בינינו מחשבה רבה והמלאכה עדיין לא תמה.

יגני מסוגל להסכים לרעיון שאסור לנו להגיב על החלטותיה של ממשלת ישראל רק משום "שאנו אוהבים את ישראל". זוהי ראייה לטווח קצר. האהבה מקבלת אך עליה להיות גם בקורתית. לאהוב אין פרוש של דבר לוותר על כושר הבקורת. הורים המוכנים להענות לכל תשוקה רגעית של בניהם מושתים אותם ולא דווקא אוהבים אותם, אמנם יש בכך נדיבות אך איי הם מוכיחים עניין אמיתי בבנים, אהבה אמיתית מוכנה לקבל שגיאות אך תמיד נלחמת כדי לשפר את הנאהב ולהפכו לאדם הראוי שיאהבהו. זוהי גם עמדתנו כלפי ישראל. אנו אוהבים אותה ועל כן אנו אומללים בעטוי של המשגה האחרון שלה.

תגובה נוספת אשר התעוררה באופן אנטינטיקטיבי בלבם של אחדים מאינו לאחר ששמענו את החלטת בית הדין הגבוה לצדק: "הפסיקו לתמוך בישראל. עלינו להתעלם ממדינת ישראל, לסגת חזרה אל קהילתנו שלנו כדי להבטיח את קיומנו בתור העם היהודי כפי שהוא חייב להיות". זוהי תגובה מובנת (חז"ל פסיכולוגית, אך מנקודת ראות יהודית אין לה הצדקה כלשהי. אסור להענות מחשבה זו על הדעת. שכן אם האוהב מקבל את האהוב ורשאי למתווה עלי. ביקורת, עלינו לבקר את הצריך בקורת אך עלינו גם לקבל את מדינת ישראל כמות שהיא, ארץ-ישראל, ארצם של אחינו, ילדי פליטי השואה. זאת היא הארץ שלנו. אלה הם היהודים שלנו. גם ללא משברים, גם אם קיומם לא היה נתון בסכנה מתמדת, לא נחלל להודות עמם.

מה שמתעורר כיום, ואני מציין את התופעה מבלי להכנס להערכתה, היא ריאוריינטציה של הזיקה הרגשית שבעקבותיה יובלט ההבדל בין ארץ ישראל לבין מדינת ישראל. כלומר בין ישראל ההיסטורית בת הדורות לבין המדינה היהודית הקטנה הקיימת כיום. מדינת ישראל זוכה להערכה רבה על היותה מקלט לפליטים היהודים וכן היא זוכה להערכה בשל הישגיה המרובים, אך הזיקה הרוחנית של יהודי התפוצות אליה, הולכת ונחלשת במידה ניכרת. בעקבות תהליך החילוניות של ממשלת ישראל באה ההתפכחות. עם ההתפכחות הזאת עשויה לבוא הערכה מחודשת של סולם-העדיפויות שברגש היהודי אשר תתן משקל רב יותר למצבה הרוחני של יהדות ארצ"י ושל יהדות מזרח אירופה העולות מבחינה מספרית על הקהילה היהודית החיה במדינת ישראל.

אינני ממליץ על מחשבה כזו. הרהורים אלה מעציבים ומטרידים אותי עד מאד. אך זוהי התחושה והגישה המצופה במידה וישראל תאמץ לה אמת מידה שלא עפ"י חוקי ההלכה בעניין יסודי כל כך, או אפילו אם תמשיך לטעון שהיא נמנעת מלעשות כן בעקבות לחצים פוליטיים מתועבים שמפעילות מפלגות דתיות. אני סבור שעלינו לשקול מחדש את גישתנו בכללותה, מבלי להחשב במצב החוקי והפוליטי הנוכחי ולא כתוצאה של תגובה אמפולסיבית של כעס, אלא ביישוב דעת ובצלילות רבה. עלינו לדון ולהעריך מחדש כמה מעקרונותינו המעשיים.

מבחינה אנטלקטואלית יהיה עלינו לקבל על עצמנו את מה שתאולוגים בני זמננו מכנים תהליך של דה-מיתולוגיה. ציונים דתיים ורבים מייחסים למדינת ישראל איכות משיחית מסוימת. הם רואים בקיומה, באופן מפורש או בלתי מפורש את היסודות הראשונים לבנין מלכות המשיח שתקום ביום מן הימים. הם מכנים אותה "אתחלתא דגאולה" ואנו מוכירים את מדינת ישראל בתפילותינו

(המשך בעמוד הבא)

ומשמעות. יכול להיות שהאמריקאי הטיפוסי בשאנונתו הפייסנית כי רבה, יצפה מן היהדות האורתודוקסית לגישה "ספורטיבית" בהכרה בגיור הרפורמי. יהיה עלינו להכריז בכליתוקף חוסר "הספורטיביות" שלנו ולומר שעקרונותינו אשר אינם נתנים לשינוי ע"י דחפים רגועים וקפריזות, אינם מתירים לנו לקבל את הגיור הרפורמי כחוקי מנקודת ראות יהודית. הרבנים האורתודוקסים בארצ"ב בודקים היום כחלק-מעבודתם הסדירה, עד הדור השלישי במשפחתם של כל כלה וחתן המבקשים לבוא בברית הנשואין. במידה ואנו מגלים שנעשה גיור ע"י רב רפורמי ברור לנו שאסור לקיים את טקס הנשואין אלא אם כן האיש יעבור גיור חוקי. לאלה אשר יטענו שגישה זו מפריזה בחומרתה אני מוכן לספק את האנפורמציה הבאה כדי להוסיף ולבאר מדוע איננו יכולים להכיר בחוקיותו של הגיור הרפורמי: נמסר לי ע"י אחד מראשי הרבנים הרפורמיים שלמעלה משליש הרבנים הרפורמיים מקיימים טקס נשואין תערובת מבלי לדרוש גיור מן הצד הלא יהודי. וחלק ניכר משאר הרבנים הרפורמיים שולחים זוגות כאלה לעמיתיהם המוכנים לבצע את טקס נשואי התערובת. למעשה ישנה רשימה של 35 רבנים באזור ניו-יורק אשר ברצון יסמכו את ידם על טקס נשואין כזה. כאמור, הבעיה עדיין לא נפתרה ואין ספק שהיא תשוב להציץ לנו בעתיד הקרוב.

ד"ר נישא זה מטריד אותנו כל כך? מדוע כה רבה החשיבות שאנו מייחסים לזה? הרי שהבעיה מציקה לנו שכן היא נוגעת ללב לבנה של הווייתנו, למהות הבסיסית של חובתנו העמוקה ביותר. היהדות האורתודוקסית מתייחסת להחלטת בית הדין הגבוה לצדק כאל פורענות הן מבחינה דתית והן מבחינה הסינכרית וצינונית.

מבחינה דתית היא פוגעת הישר במה שנחשב למהות ההסטוריה של עם ישראל: הברית בין ישראל וקודש-אברהם-יחזקאל. ייחודו של עמנו אשר עמד לנו למשך כל אותה דרך רבת יסורים וסכנות, משך דורות רבים, היא אותה ברית עם אלוהים, אשר קבלה משנה תוקף במעמד הר סיני. הברית שהתורה מעידה עליה ושהמצוות מהוות את תנאיה. ברית זאת אינה מכירה בהפרדה בין אלוהים ועם ישראל או במילים אחרות בין הלאום היהודי והדת היהודית. ניתן להפר תנאי זה או אחר של הברית מבלי למוטט את מערך היחסים הבסיסי. אך ברגע שישראל מכריזה שהיא מפרידה בין דת ולאום, היא מתכחשת למהותה של הברית — לעקרון האומר שעם זה הוא עמו של אלוהים. על כן החלטת בית הדין הגבוה לצדק מהווה בגידה מצד מדינת ישראל, בגידה שפוגעת בלבנה של הברית ובכך שוברת את לבבם של הנאמנים לה.

זהו אסון גם מבחינה הסטורית. מדינת ישראל לא נוצרה יש מאין, לא הציצה מתוך הביצה, כיצור חדש בן יומא, אלא באה כתוצאה של מאות שנות כיסוסים ותפילה, חיים ומוות. אם הלאום היהודי יתכחש היום לדת היהודית אשר נשאה אותו בהרמה במשך 3500 שנות הריק, יהיה זה בבחינת רצח-אם. (נראה שזוהי כמין סטיה יהודית אופיינית בת ימינו. ניתן לגלות את עקבותיה באותה סטיה פסיכולוגית שהספרות בת ימינו העניקה לה מקום כבוד. באותו רב-מכר מתועב שנכתב ע"י סופר יהודי המחפץ ומגדף את אמו היהודית).

ההגיון שהדריך את בית הדין אינו מסתיים במתן סטאטוס של יהודי לאתאיסט שאינו יהודי עפ"י מושגי ההלכה. עליו לכלול גם את אלה שיש להם השתייכות דתית אחרת שאינה יהודית, וכן פתוחה הדרך בפני "נוצרים יהודים", "מוסלמים יהודים", "הינדוסטים יהודים" וכד'. האם זוהי התמורה שלמענה עמל שומרי תורה ומצוות. לפחות מבחינה רטוראקטיבית מן הראוי להעניק להם נחמה פורתא שאותם יסורים שהיו מנת חלקם הביאו לתקומתה של מדינת ישראל שתשמור על גזלת העם היהודי. הם מתו עם שירת האמונה של "אני מאמין", אם לא על שפתותיהם. הרי בעומק לבבם האמינו שסבלם לא היה לשווא ושדבר מה בעל ערך פדוה קיים יצמח כתוצאה מן הסבל. אך לשם מה? למען מדינה המוכנה להכיר באופן רשמי במשומדים כיהודים? אין ספק שהחלטת בית הדין הגבוה לצדק תעורר ותגביר את הנטיה להתבוללות בקרב יהודים רבים. יתר על כן, זהו נסיון לבלול את העם כולו במכה אחת.

אם החלטה זאת היתה מתקבלת, או אם אי פעם תתקבל היא תנתק את השורשים המקשרים בין עברה של ישראל ובין ההווה שלה ותוריד את מדינת ישראל לדרגת סבך טכנולוגי פועט, דמוקרטיה קטנה על חופי הים התיכון, חסרת כל משמעות רוחנית. דבר אשר יחוק את ידי אויבינו הטוענים שישראל היא בסיס אמפריאליסטי של העולם הערבי בארצות ערב. על כן גם מבחינה הסטורית הקרע בין הדת והלאום מהווה בגידה או לפחות כפיות טובה.

מבחינה ציונית, החלטה מעין זו היא הרת אסון. זכותנו על ארץ ישראל מבוססת על ברית אלוהים עם אברהם. בשנים שלפני קום המדינה טענו המנהיגים הציונים שהציגו את דרישתנו לאום, שהמקור והבסיס לתביעותינו מצויים ביהדות. לאחרונה (ניו יורק טיימס ה-14 לפברואר 1970) קראנו שמנהיגי הקונגרס היהודי העולמי נפגשו עם נציגי ארגון הכנסיות העולמי שכן הראשונים נחרדו מהזיכוח הנוצרי בו עלתה הטענה שמנצלים לרעה את התנ"ך כדי לסייע להשקפות יהודיות. "היה קיים חשש שמא ניתן יהיה לפרש זאת כהתקפה על ההשקפה היהודית האורחנית שהתנ"ך מצדיק את התביעה למולדת בארץ ישראל". ללא דת יהודית אין לאום יהודי ואין גם בית לאומי יהודי.

עלינו להיות ריאליסטיים. לא כל מבקריה של ישראל מרושעים ואנטישמיים. חלקם, אם כי בפירוש לא כולם או אפילו מרביתם, מנסים אך ורק לבחון את הקונפליקט שבו אנו נתונים בעינים אובייקטיביות. מנקודת ראות אובייקטיבית ובלתי אישית יתכן מאד להגיע למסקנה שטעונה של ישראל אינו מוצדק ושהור כפי שאנו מתארים לעצמנו ושואלי יש מידת מה של צדק גם בעמדתם של הערבים. רק בזכות תוכנה של ההבטחה משמים, ברית אברהם, יש לו זכויות בלתי נתונות לערעור על ארץ הקודש. ברגע שננתק את עצמנו מן הברית הזאת תשמט הקרקע מתחת לטעונו שלנו וקיימת סכנה שנוצג בתור פולשים זרים ימולחים אשר צלו את מה שנחשב אף בעיני עצמם למיתוס מיושן בלבד כדי לגולל את ארצו של עם אחר. הברית היא הקושרת בעבותות את העם הזה עם אלוהים. וברית זו בלבד מקנה לעם ישראל זכות על ארץ כנען.

הראשית צמיחת גאולתנו. אך אין ספק שמדינת של יהודים שבה מפרידים בין אלה ולאום, יקשה עליה לתבוע לעצמה יומרות משיחיות רציניות.

*

היה זה בריא יותר עבורנו והרבה פחות מבין, גם אם יהא זה מכאיב יותר להתחיל לראות את מדינת ישראל באור יותר ריאליסטי ולא להסתכל עליה כעל אלה המדינה היהודית אשר חזוה נביאנו ואשר עליה חלמו אבותינו. ברור שבתור יהודים דתיים אנו מקבלים אותה כחלק ממעשה ההשגחה העליונה. אני באופן אישי סבור שמדינת ישראל מהווה תפנית חשובה בהיסטוריה היהודית, ושהיא תופסת מקום נכבד במערך היחסים בין עם ישראל ואלוהיו. בעבר נתתי בטוי להשקפותי הן בע"פ והן בכתב (ראה בסימפוזיון על "המשמעות הדתית" של מלחמת ששת הימים", טראדישן, קיץ 1968 וכן ב"פנים אל פנים" מס' 486) בציני שהופעתה של מדינת ישראל מהווה את הפריצה הראשונה ב"הסתר פנים" של אבינו שבשמים שנמשך מזה דורות רבים, אך מכאן ועד ייחוס משמעות משיחית למעמדה של מדינת ישראל רב המרחק.

כמובן אינני בא להכחיש את תפקידה האפשרי, ואולי אפילו החיוני, של מדינת ישראל בתחילת הגאולה המשיחית. אם אעשה זאת יהיה זה אבסורד. אני מעדיף להשוות כל החלטת בנושא זה ולהמנע מכל תחזיות שהן. הגיע הזמן לזחל לשנות בהנחות מוקדמות רוחניות שבעטיין אנו נוטים לגלות את שלבי הגאולה ולהצביע על פעמי המשיח, עלינו ללמוד להיות ללא אשליות כאלה, אסור לנו לשקוע באותם דיבורים שישאלה היא התחלתה או סופה של הגאולה, יש לנו הסטוריה ארוכה של תחזיות משיחיות בלתי בשלות. לא אחת בעבר, כשהתחילו לייחס תכונות משיחיות לאנשים מסוימים התוצאה היתה אכזבה גדולה אשר הותירה צלקות ארוכות ימים בגוף העם היהודי. מה שקרה לאותם אנשים יכול לקרות גם למדינה.

שנית, לאותן יומרות משיחיות המיוחסות למדינת ישראל ישנה השפעה לפולה עלינו ובאופן פארדוקסלי שתי ההשפעות הללו מנוגדות אחת לשניה. מצד אחד, היומרות המשיחיות שאנו מייחסים לישראל גורמים לכך שאנו תולים בה תקוות רבות מדי. אין זה הוגן כלפי ממשלת ישראל ותושביה וכמו כן אנו רגועים כשישראל איננה משביעה לחלוטין את ציפיותינו. מצד שני אותן יומרות משיחיות גורמות לכך שנמנע מכל בקורת שכן מי יעז לזון לרף חובה מדינה ישיחית?

שלישית, גלויים משיחיים מסוג זה, וראייה זאת של מדינת ישראל כחלק מאזור היילסגשיסטי, יש בה משום פתח להתחמקות מאחריות אישית מצידנו למדינה ולדרכיה. אנו מתחילים לחשוב שאלוהים כבר ידאג לכל ושאלו יכולים לשבת בנחת; כך למשל תעשה התשובה הלאומית ע"י אלוהים ואנו איננו חייבים לטרוח לשכנע אותם אנשים שעדיין לא שבו לתורה. אך זהו משגה. אנו שוכחים שאם לא נשמוע על רמה מוסרית גבוהה ועל עושר רוחני נרחיק את החילוני מהתורה וכן שהתשובה הלאומית איננה מעשה כשפים. זהו תפקידנו. הגמרא אומרת, (סנהדרין צו, א), שהמשיח יבוא בהיסח הדעת, כאשר אנשים יהיו עוסקים מכדי לשנות בתחזיות משיחיות שכן זמנם יהיה כולו קודש ליצירת הסביבה הנכונה והחברה הנאותה. סביבה יהודית טהורה אשר בה העולם ובמיוחד ישראל יהיו זכאים לקבל את פניו של המשיח.

עלינו ללמוד לראות את ישראל כמות שהיא ולא רק כפי שהיינו רוצים שתהיה. עלינו להתייחס אליה ללא אשליות, אך מלאי אדיאלים וחלומות. לפיכך עלינו גם לסטול בדרכים חדשות.

*

ראש וראשונה עלינו להכיר בכך, שאם כי רוב הישראלים אינם שומרי תורה ומצוות, עלינו להמשיך לתמוך בהם, לבטחונם ולכלכלתם, ואל לנו לגרוע

אף קוצו של יוד מתמיכתנו בעבר, אפשר שיש לנו יעדים שונים — יד וידלנו אחד

שנית, היות ואנו אחים עלינו להגביר את הסעד הרוחני שלנו ולעצור כל אשר ביכולתנו במטרה לשמור ולחזק את האופי היהודי של מדינת ישראל, איננו יכולים להרשות לעצמנו לסמוך על המשיח או על איוה תהליך גאולה מסתירי שיעשה עבורנו את המלאכה בן לילה. עלינו להתכונן ליום שבו יתכן ויפרידו בין הדת והמדינה בישראל באופן רשמי, אין כל ספק שיהיה זה רע מאד שכן פעולה זאת תהרוס את אחדותה של המדינה. כל זמן שהיה שני מוסדות נשואים שונים זה מזה יהיה קשה מאד לקיים טכס נשואין מעורב ביניהם. אך למרות כל הסכנות הללו יתכן שדווקא מכאן תצמח ברכה. האווירה תהיה טהורה, תהיה לנו ההזדמנות לפנות אל היהודים החילוניים כשאנו משוחררים מגטל סבך הקשרים הפוליטיים שלנו. ברגע שנשוחח בתור יהודים דתיים עם יהודים חילוניים לא יחשדו בנו מיד שאנו מחפשים טובות הנאה, לא עוד יקדמו את פנינו באנטי-קלרקליים עמוק. נהיה מסוגלים, ועלינו להתחיל בכך מיד, לפתח דורשית אמיתי עם היהודים החילוניים, נוכל "למכור" להם את עצמנו ואת אורח חיינו ולא לעסוק במקום וממכר פוליטי. היהודים הדתיים בישראל חייבים להתחיל לבנות גשרים בין הציבור הדתי והחילוני, ואם הם אינם מוכנים או מסוגלים לעשות זאת בכוחות עצמם, עלינו, יהדות אמריקה, מוטלת המשימה לעודד ולסייע להם. עלינו לומר להם שאיננו מעוניינים בקולותיהם בבחירות, אנו מבקשים לחלק עמם את בריתנו ואת התורה. עלינו לעשות זאת מתוך אהבה ולא מתוך תחושת עליונות שכן איננו עליונים כלל וכלל. עלינו לבוא אליהם מצוידים לא רק בתשובות אלא גם ביעוד משותף. עלינו להזמין אותם להצטרף אלינו בחיפוש אחר המשמעות החבויה בתורה.

ולסיכום, הנדבנות היהודית האמריקאית חייבת לסגל לעצמה את העקרונות הללו בכך שתגביר את תמיכתה במוסדות וארגונים המנסים לטפח את המפעל הזה — לצאת לבתי הספר החינוכיים, לאוניברסיטאות, לעיר ולכפר לקיבוץ ולמושב ולשוחח כדבר איש אל אחיו עם אלה הנמצאים עדיין מחוץ למחנה התורה. עלינו להקדיש יותר תשומת לב לאותם מוסדות דתיים, מגן ילדים ואילך, אשר מכינים נוער ישראלי דתי לחיים פוריים בתוך מדינת ישראל, המלמדים אותו שלא לסגת אל מסגרות הגטו בישראל אלא לשמש פה לרעיונות התורה ובשורתה. עלינו להגדיל את תמיכתנו בבתי הספר הללו, בשיבות, בבתי הספר החינוכיים, באוניברסיטאות ובבתי הספר המקצועיים, אשר מעצבים את דמות הסטודנט המקיים את מצוות התורה במלואן אך באותו זמן משתתף באופן פעיל בחייה של ישראל, אותו צעיר שהישראלים החילוניים מסוגלים להזדהות אתו וללמוד ממנו.

תהליך זה של דה"מיתולוגיה של ישראל לא יהיה בבחינת נסיגה מצידנו אלא יחדש את מאמצינו להתמודדות עם צרכיה השעה, שהם: אהבת-ישראל, אחדות ושלוש.

במכילתא (יתרו, פרשה יא) אומר רבן יוחנן בן זכאי על הפסוק ואם מזהב אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גוית, כי חרבך הנפת עליה ותחללה (שמות כ, כב), "הרי הוא אומר אבנים שלמות תבנה, אבנים שמטילות שלום, והרי דברים קל-יומרים, ומה אם אבני מזבח שאינם לא ראות ולא שומעות ולא מדברות על שמטילות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, אמר הקב"ה לא תניף עליהם ברזל המטיל שלום בין איש לאשתו, בין עיר לעיר, בין אומה לאומה, ביי ממשלה לממשלה, בין משפחה למשפחה על אחת כמה וכמה שלא תבוא עליו פורענות". הגיעה השעה שכולנו, דתיים וחילוניים, יהדות הגולה ויהודי ישראל גם יחד, ניהאמצו להביא את ברכת השלום מבית ומחוץ, למען קירוב-הלכות בין שני המחנות שבארץ, בין שתי הקהילות שבארץ ובחולל ומעל לכל בין הדת והלאום, בין מדינת ישראל ובין תורת ישראל, בין העם ואלוקיו. לאחר שנבטיח את אחדותנו מבית נהיה מוגנים מכל סכנה שתארוך לנו מחוץ, ועושה שלום במרומיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן.

פנים אל פנים

(תל-אביב)

ג' אדר ב'

11 אלף איש עבדו ב-1969 בשבתות לפי היתרי עבודה

117 היתרים חד פעמיים 817 היתרים שהוצאו לראשונה מתוך 425 היתרים שהוצאו. 227 בחיפה, 93 במכר, 56 בבאר-שבע, 35 בת"א, 23 בירושלים, 6 לצורכי בטוון ו-15 במקומות שונים. פרטים אלה נמסרו אתמול בכנס שנתי ארצי של מפקחי העבודה במשרד-העבודה ש-נערך באשקלון.

מחשב אלקטרוני — ריכוז עבודת המפקחים

מנכ"ל משרד העבודה מר אריה גוראל, סגר בכנס כי משרדו מתכוון לרכז את עבודתו של מפקחי העבודה באמצעות המחשב האלקטרוני אשר יקבע בין היתר באלו מפעלים יש יותר סיכויים והיכן דחוף יותר לבקר. מפקחי משרד העבודה הגישו במסגרת הכנס שערך, 1232 תביעות ואילו סה"כ הקני סות שהוטלו על העבריינים מסתכס ב-88 אלף 846 ל"י.

בתי-ההדן לעבודה במכרז הכנס אתמול עמדה היצ' אתו של נשיא ביה"ד לעניני עבר, דה. השופט צבי בריינר. הוא אמר כי חומרת העונש בביה"ד לעבודה נקבעת לפי תוצאות הסיכונים של אותו מפעל או מעביד העומד לדין ומידת העבירות משימת ביה"ד לעניני עבדות אמר. להרחיב את הי עומדים לדין לכל יעברו שנית עבי' ות על חוסי העבודה.

מאת סופר "הצופה" בדרום
11 אלף איש עבדו בשנת 1969 בשבתות. לפי היתרי עבודה, ש-הוצאו משרד-העבודה. בשנה זו הוציא משרד העבודה 425 היתרי עבודה, כולם 227 היתרים שחודשו.

הצפה

ח' אדר ב'

גיור בקצב מזורז

אליהו זחבי, סופר, "הארץ" בסקנדינביה, מבריק לי: מחלקת העליה של הסוכנות הקימה שני מרכזים לגיור מהיר של משפחות מעורבות בינה ובמאמצי. תהליך הגיור נמשך שנים עד שלושה שבועות. משפחות מעורבות של יהודים מפליטי פולין, אשר הסוכנות מעוניינת בזריזת עלייתן לישראל, נשלחות מדנמארק ומשוודיה לאחד משני מרכזים אלה. הסוכנות אינה מעוניינת שמשפחות אלה יעוככו ששת עד שמונה חודשים בשטוקהולם, במאלמו או בקופנהאגן, עד לסיום הליכי גיור רגילים, ונמנעת מלשלוח משפחות מעורבות לישראל כדי למנוע תקלות שם. הפליטים היהודים האחרון מן הספינה טס לורנץ, שבה התגוררו הפליטים היהודים שהגיעו לקופנהאגן מפולין, יפונה ב-1 באפריל. ביום ראשון הקרוב תהפוך הספינה למלון צף רגיל.

התרי

ה' אדר ב'

היש והחזר ברשימה

...המחבר המועצה הדתית בבניברק יור' שה לי להבהיר כמה נקודות. בקשר לר' שימה, "כשפת המשפטים" (מזר, "בישר" אל", סא"פ 563):
צד הדתית — לא הופיעו לדין בבית הדין הרבני מפני שלא הוזמנו. בבית הדין היה רק דין מוקדם בלי נוכחות הצדדים. מיד לאחר שבת הדין המציא לנו את נוסח העתירה נגדנו המצאנו את תשובתנו, עלינו עורך הדין מר ח. מ. בסוק.
תקפו של צד המניעה פנ ביום י"ח אדר א' בערב ואז בחרנו בתרב שמואל הבלין שליט"א לתפקיד. את הארכת צד המניעה קיבלנו רק למחרת, דבר שאפשר להוכיח בקלות עלידי הוועמת האשר של המעט פה.

ידוע כי יש בעירנו כמה וכמה רבנים המוסיפים לחתימתם את התואר "אב"ד בבניברק". אמנם בגלל הוועת והגיל של ר' יעקב נלדא שליט"א אפשר להסכים לו. הוא, הרב הראשי הכללי מיכאל, אך לא היא ולא כל ר' אחר נבחרו לכהונה.

בקשר לטענתו של הרב נלדא כי את בק' שותינו להתקבל אצלו לשיחה הוא רואה כמנהג מנוגה, היות ופנינו אליו באמ' צעות בנו, ברצוני רק להבהיר כי לא מדובר בילד קטן אלא באדם מבוגר, למדן וראש ישיבה, כך שטענתו של הרב נלדא היא מזיה ביוזר.

מצער מאד כי רבנים גדולים ועסקנים חשובים משקיעים מרצם בייבוי וליבוי מחלוקת, מסביב להקמת מוסד שכמה קיים בכל ישוב בארץ ובהשתתפות תח"גים הדתיים, לרבות אגודת-ישראל.

הרבנים המסרבים לשתף פעולה עם ה"מועצה הדתית" מאלצים אותה לקבל רב נוסף, חלק עושה זאת מתוך קנאות ותיקה, חלק מתוך אופורטוניזם וחלק — אמנם כן — מתוך פחד. הצד השני שבהם שמ' סרבים להכניס כי המועצה הדתית בבני-ברק היא עובדה קיימת ואין כל אפשרות להחזיר את הגלגל אחורנית.

שיימה זמיר, בניברק

ה' אדר ב'

ה' אדר ב'